

ІНСТИТУТ МЕДІАЦІЇ: ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ, НАЦІОНАЛЬНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ

Меленко О. В.

ВСТУП

Сучасна правова система характеризується процесами гуманізації, європеїзації та пошуку нових форм реалізації права на доступ до правосуддя. В умовах перевантаженості судової системи, високих матеріальних та часових витрат традиційного судочинства, актуальності набувають альтернативні способи вирішення спорів (ADR), серед яких чільне місце займає інститут медіації.

Світовий досвід засвідчує, що медіація нині посідає провідне місце серед альтернативних процедур вирішення конфліктів: близько 90% медіаційних процесів завершуються успішним досягненням згоди між сторонами. Для іноземних юристів та адвокатів медіація стала невід'ємною складовою професійної практики управління конфліктами, без застосування якої сучасна правова діяльність видається неможливою.

Досвід європейських країн переконливо демонструє, що в умовах розвиненої економічної свободи та активного ділового співробітництва учасники правових відносин виявляють зростаючу зацікавленість у використанні гнучких і оперативних механізмів врегулювання спорів, на противагу тривалим і витратним судовим процедурам. У цьому контексті інститут медіації постає як ефективний та результативний інструмент вирішення правових конфліктів, здатний забезпечити гармонійне функціонування у межах цілісної системи альтернативних способів вирішення спорів.

Медіація розглядається як інноваційний правовий інструмент, що поєднує елементи переговорного процесу та посередництва, спрямованого на досягнення взаємовигідного рішення за участю нейтральної третьої сторони. У доктрині цивільного та господарського права медіація визначається як процедура, що базується на принципах добровільності, конфіденційності, нейтральності медіатора та автономії волі сторін.

Питання медіації все більше стає предметом наукових дискусій та досліджень. Медіацію, як форму захисту цивільних прав досліджують такі вчені як О.Є.Костюченко, А.О.Монаєнко, Н.І.Атаманчук¹, основні принципи

¹ Костюченко О.Є., Монаєнко А.О., Атаманчук Н.І. Медіація як форма захисту цивільних прав. *Нове українське право*. 2022. № 1. С. 49–56. URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/196/177>

в цивільних правовідносинах вивчає О.С.Можайкіна², цивільно-правові договори в медіації аналізують в своїх працях О.О.Кармаз, Т.В. Федоренко³, Маліннікова Д.К. Чепік-Трегубенко О.С., Чернобук В.В., досліджують сімейну медіацію як ефективний спосіб вирішення конфліктів в умовах воєнного стану в Україні⁴. Сімейну медіацію як ефективний метод вирішення спорів в умовах воєнного стану в Україні вивчає Маліннікова Д.К.⁵. Гуманізм (людиноцентризм) як головну особливість медіації, яка вигідно відрізняє її від інших інститутів альтернативного вирішення спорів: переговори, судове примирення, арбітраж, які характеризуються фактичною та переважно конкурентною процедурою аналізує Меленко О.В.⁶. Відновне правосуддя в кримінальному процесі щодо неповнолітніх, особливості медіації у кримінальному провадженні України досліджують Григорчук Н.П., Степанова Г.М., Хахуцяк О.Ю., Мазур М.Р., Дмитренко А.А.⁷.

Мета інституту медіації полягає у створенні ефективної альтернативи судовому механізму захисту прав та інтересів, яка не лише дозволяє досягати правомірних і справедливих результатів, але й забезпечує відновлення соціальних та економічних відносин між учасниками правового конфлікту. Таким чином, інститут медіації є не лише засобом досягнення компромісу між сторонами, але й складовою ширшої парадигми розвитку правосуддя в умовах глобалізації та інтеграційних процесів, що вимагає подальшого теоретичного осмислення та практичного вдосконалення.

² Можайкіна О.С. Поняття та зміст основних принципів медіації в цивільно-правових відносинах. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 5. С. 55–57. URL: http://apnl.dnu.in.ua/5_2017/15.pdf

³ Кармаза О.О., Федоренко Т.В. Цивільно-правові договори в медіації: проблеми якості закону. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 151–154. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2023/33.pdf

⁴ Маліннікова Д.К. Сімейна медіація як ефективний метод вирішення спорів в умовах воєнного стану в Україні. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки. 2024. Том 35 (74). № 1 С. 36–40. URL: https://juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2024/1_2024/9.pdf

⁵ Чепік-Трегубенко О.С., Чернобук В.В. Теоретико-прикладні аспекти застосування медіації в умовах воєнного стану в Україні (на прикладі сімейної медіації). Електронне наукове видання *«Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2025. Випуск № 03, частина 1. С. 61–66. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/06/10.pdf>

⁶ Oksana Melenko Mediation as an Alternative Form of Dispute Resolution: Comparative-Legal Analysis. *European Journal of Law and Public Administration*. Vol. 7. № 2. 2020. P. 46–63. URL: <https://lumenpublishing.com/journals/index.php/ejlp/article/view/4044>

⁷ Григорчук Н.П., Степанова Г.М. Відновне правосуддя в кримінальному процесі щодо неповнолітніх: історичний контекст і сучасна практика. *Юридичний науковий електронний журнал*, № 3, 2025 С. 407–410. URL: https://lsej.org.ua/3_2025/98.pdf ; Хахуцяк О.Ю., Степанова Г.М. Медіація в кримінальному процесі. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 11/2022. С. 690–693. URL: https://lsej.org.ua/11_2022/167.pdf ; Мазур М.Р., Дмитренко А.А. Особливості медіації у кримінальному провадженні України. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2021. С. 273–277. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2022/01/54.pdf>

1. Міжнародно-правові стандарти та законодавче регулювання медіації в Україні

З моменту активного вивчення процедури медіації в Україні та спроб врегулювати конфлікти за її допомогою, так і на сьогодні першочерговою є інтеграція медіаційних процедур у систему національного та міжнародного правопорядку, забезпечення обов'язковості та виконуваності досягнутих домовленостей, зокрема, відповідно до Директиви 2008/52/ЄС⁸ та Сінгапурської конвенції 2019 року; сприяння зменшенню конфліктності в суспільстві, формуванню культури діалогу та партнерських відносин, що особливо важливо у цивільних, господарських, сімейних та трудових спорах; зниження витрат на вирішення спорів, оптимізація часу, підвищення рівня передбачуваності для учасників цивільного обороту; розвантаження судової системи, що відповідає концепції належного урядування та забезпечення ефективного доступу до правосуддя; гармонізація українського правового регулювання з європейськими стандартами ADR, імплементація міжнародних практик і стандартів у сфері врегулювання спорів. Про це свідчить значна кількість рекомендацій, ухвалених Радою Європи за останні роки, що стосуються питань проведення медіації в цивільних, сімейних та господарських справах, кримінальних та адміністративних.

У контексті інституціоналізації альтернативних методів вирішення спорів особливої ваги набуває Рекомендація Rec(2002)10 Комітету Міністрів Ради Європи, яка акцентує увагу на функціональній перевазі медіації в ситуаціях, де класична модель юрисдикційного розгляду є релевантно обмеженою. Європейський законодавець обґрунтовано вказує на доцільність звернення до медіації за наявності таких детермінант, як надмірний фінансовий тягар судових витрат, суворі формалізація (офіційність) процесу, а також пріоритетність збереження конструктивної комунікації та тривалих партнерських відносин між суб'єктами спору.

Окремим аспектом забезпечення доступу до правосуддя у його широкому розумінні є положення Рекомендації щодо обов'язку держав сприяти інклюзивності медіації. Це передбачає впровадження механізмів повної або часткової безоплатності медіаційних процедур, а також інтеграцію медіації до системи безоплатної правової допомоги. Такий підхід є критично важливим для гарантування процесуального паритету, насамперед у випадках, коли одна зі сторін належить до категорій осіб, що потребують посиленого соціально-правового захисту»⁹.

Фундаментальне значення для формування європейського вектора розвитку альтернативного вирішення спорів має Рекомендація № R (98) 1 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам «Про сімейну медіацію» від 21 січня 1998 року. Цей документ, ухвалений у межах 616-го засідання заступників

⁸ Директива 2008/52/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 21 травня 2008 р. Про деякі аспекти медіації у цивільних та господарських правовідносинах. URL: <https://ukrmediation.com.ua/images/DOCS/Model-documents/mediation-directive-ukr.pdf>

⁹ Рекомендація Rec (2002) 10 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо медіації в цивільних справах. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/rec_2002_10_2002_09_18_1.pdf

міністрів, став однією з перших концептуальних спроб нормативної уніфікації засад медіаційного процесу на міжнародному рівні.

Виокремлення сімейної медіації як об'єкта першочергового м'якого регулювання (soft law) свідчить про визнання європейською правовою спільнотою особливої соціальної делікатності сімейних деліктів та неефективності традиційних антагоністичних судових процедур у цій сфері. Зазначена Рекомендація заклала доктринальний підмурок для подальшої диференціації медіації та детермінувала вектори національних правових реформ у державах-членах Ради Європи. У п. 7 Рекомендації зазначається, що застосування медіації має значний потенціал розвитку, зокрема у сфері сімейних правовідносин. Серед основних перспектив цього інституту виокремлюється можливість підвищення якості комунікації між членами сім'ї, зниження рівня конфліктності між сторонами спору, досягнення мирного врегулювання розбіжностей та збереження конструктивних особистісних контактів між батьками й дітьми. Крім того, медіація сприяє мінімізації соціальних і економічних витрат, пов'язаних із розлученням чи окремим проживанням, як для безпосередніх учасників конфлікту, так і для держави загалом¹⁰.

Рівень імплементації зазначених міжнародних стандартів виступає детермінантою якісного розвитку вітчизняного законодавчого масиву у сфері ADR (Alternative Dispute Resolution). Системна апроксимація цих норм у національне правове поле сприяє суттєвому зниженню ризиків виникнення правових колізій у процесі правозастосування.

Це, у свою чергу, оптимізує функціональну діяльність інститутів позасудового вирішення спорів – зокрема третейського судочинства, міжнародного комерційного арбітражу, а також професійних медіаторів та провайдерів відповідних послуг. Забезпечення високого ступеня гармонізації дозволяє нівелювати методологічні суперечності та гарантувати правову визначеність у діяльності установ, що спеціалізуються на альтернативному врегулюванні конфліктів. Враховуючи міжнародну та європейську практику вирішення спорів шляхом медіації, нормативне закріплення такої процедури, перспективи щодо застосування медіації, в Україні 16 листопада 2021 року було прийнято Закон України «Про медіацію», який набув чинності 15 грудня 2021 року¹¹.

Цей закон ґрунтується на Конституції України¹² інших нормативно-правових актів, враховує ратифіковані міжнародні договори, визначає правові засади та порядок проведення медіації як добровільної позасудової процедури врегулювання конфліктів (спорів) шляхом переговорів за допомогою медіатора та поширюється на цивільні, сімейні, трудові, господарські, адміністративні спори, а також у кримінальних провадженнях, де можливе примирення потерпілого з підозрюваним/обвинуваченим.

¹⁰ Рекомендація № R (98) 1 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо медіації в сімейних справах. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_98_1_1998_01_21.pdf

¹¹ Про медіацію: Закону України від 16 листопада 2021 року № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>

¹² Конституція України https://static.rada.gov.ua/NEWSAJT/site/const/pershe_chytannya_96.html

Законодавче закріплення процедури медіації сприяло адаптації важливих нормативно-правових актів в частині застосування процедури у вирішенні окремих категорій спорів. Зокрема, було доповнено зміст Кодексу законів про працю статтею 222¹ «врегулювання трудових спорів шляхом медіації»¹³. Земельний кодекс – статтею 158¹ «врегулювання земельних спорів шляхом медіації»¹⁴. Кодексом адміністративного судочинства України крім «примирення» тепер визначено можливість врегулювання спорів «у тому числі шляхом медіації», «проведення якої не впливає на перебіг строку звернення до адміністративного суду»; встановлено «заборону представництва особою, якщо вона була медіатором під час проведення медіації щодо спору, пов'язаного із справою, що розглядається в суді»¹⁵.

У Законі «Про нотаріат» зазначено, що «нотаріуси можуть проводити медіацію у порядку, визначеному законом, за умови проходження ними базової підготовки медіатора» та доповнено статтею 16¹ «Медіація в нотаріаті» такого змісту «нотаріальна палата України здійснює підготовку нотаріусів у сфері медіації, веде та оприлюднює реєстри нотаріусів, які пройшли підготовку у сфері медіації»¹⁶.

Господарський процесуальний кодекс України закріплюється «можливість сторонам примиритися, у тому числі шляхом медіації, на будь-якій стадії судового процесу, а результат домовленості сторін оформити мировою угодою». Як і в КАСУ ГПКУ «особа не може бути представником, якщо вона є чи була медіатором під час проведення медіації щодо спору, пов'язаного із справою, що розглядається в суді»¹⁷.

Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» закріплює «за сторонами можливість врегулювати спір у тому числі шляхом медіації»¹⁸.

Враховуючи міжнародні стандарти в галузі альтернативного вирішення спорів Закон України «Про третейські суди» зобов'язує третейські суди на початку розгляду «з'ясувати у сторін можливість закінчити справу мировою угодою, у тому числі досягнутою шляхом медіації, та в подальшому сприяти вирішенню спору шляхом укладення мирової угоди на всіх стадіях процесу»¹⁹. Важливими змінами стали доповнення до Закону України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» стало закріплення права суб'єктам соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю «пропонувати вирішення спорів, що виникають у об'єктів соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю, шляхом

¹³ Кодекс законів про працю України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

¹⁴ Земельний кодекс України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>.

¹⁵ Кодекс адміністративного судочинства України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>

¹⁶ Закон Про нотаріат <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>.

¹⁷ Господарський процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>

¹⁸ Про міжнародний комерційний арбітраж : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12#Text>.

¹⁹ Про третейські суди : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-15#Text>

медіації»²⁰. Заохочення до застосування сторонами процедури медіації відповідно до Закону України «Про судовий збір» є «право на повернення 60 відсотків судового збору, сплаченого при поданні позову в разі якщо домовленості про укладення мирової угоди, відмову позивача від позову або визнання позову відповідачем досягнуто сторонами за результатами проведення медіації» та «60 відсотків судового збору, сплаченого при поданні відповідної апеляційної чи касаційної скарги, в разі якщо домовленості про укладення мирової угоди, відмову позивача від позову або визнання позову відповідачем досягнуто сторонами за результатами проведення медіації»²¹. Соціальне законодавство України серед базових соціальних послуг зазначає медіацію²².

Внесено зміни шляхом доповнення новими статтями чи змінами редакції попередніх до Цивільного процесуального кодексу України. Так, « сторони можуть примиритися, у тому числі шляхом медіації, на будь-якій стадії судового процесу. Результат домовленості сторін може бути оформлений мировою угодою»; «особа не може бути представником, якщо вона є чи була медіатором під час проведення медіації щодо спору, пов'язаного із справою, що розглядається в суд»; визначено можливість «повернення 60 відсотків судового збору» за подання позову, апеляції чи касаційної скарги, якщо спір врегульовано шляхом медіації. «суд зобов'язаний зупинити провадження у справі у разі звернення обох сторін з клопотанням про зупинення провадження у справі у зв'язку з проведенням медіації – на час проведення медіації, але не більше дев'яноста днів з дня постановлення судом ухвали про зупинення провадження у справі»²³.

У країнах європейського простору вже тривалий час утверджується підхід, спрямований на обмеження виключно каральних засобів реагування та запровадження механізмів примирення між потерпілим і правопорушником. Важливим кроком у цьому напрямі стало Рамкове рішення Ради Європейського Союзу 2001 року «Про положення жертв у кримінальному судочинстві», яке поклало на держави-члени ЄС обов'язок сприяти розвитку медіації у кримінальних провадженнях та забезпечувати можливість врахування угод, досягнутих між сторонами внаслідок проведення процедури медіації.

Україна законодавчо закріпила застосування медіації є кримінальному праві у випадках, коли неповнолітній вперше вчинив кримінальне правопорушення або нетяжкий злочин і визнає свою вину. Угода за наслідками медіації в цьому випадку може бути укладена між неповнолітнім правопорушником та потерпілим для відшкодування першим шкоди як майнової, так і моральної, та звільнення його від кримінальної відповідальності, задля відновлення

²⁰ Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text>

²¹ Про судовий збір : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17#Text>

²² Про соціальні послуги : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>

²³ Цивільний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

справедливості, ресоціалізації, шляхом усвідомлення порушником наслідків вчиненого та активної участі в їх усуненні.

Попри все, медіація в Україні залишається відносно новим, але дедалі важливим інструментом врегулювання спорів поза судом. Як свідчить практика, найчастіше вона застосовується у сімейних та цивільних спорах, де сторони часто перебувають у тривалих правовідносинах і для них важливо знайти рішення без загострення конфлікту, зберегти стосунки на майбутнє. Зокрема медіація можлива: у про розірвання шлюбу, визначення місця проживання дитини, аліменти, поділ спільного майна, поділ спадкового майна між родичами; визначення меж ділянок, спори про правила користування спільним майном.

Так само медіація можлива і буде ефективна при вирішенні й господарських спорів, зокрема про спір щодо невиконання договору поставки. Наприклад, постачальник затримав поставку обладнання на 3 місяці через збій у логістиці а покупець (завод) зазнав збитків і подав позов про стягнення великої пені та розірвання договору. В процесі медіації з'ясувалося, що покупцеві насправді важливіше отримати обладнання і сервісне обслуговування, а не просто гроші. Медіаційний процес закінчився укладенням угоду, згідно якої постачальник надає 20% знижки на наступну партію товару та безкоштовне сервісне обслуговування на 2 роки, а покупець відмовляється від стягнення пені та продовжує термін договору.

Чи в спорі між засновниками бізнесу, в якому два співвласники ІТ-компанії (50/50) мають радикально різні погляди на стратегію розвитку. Один хоче продати компанію, інший – залучити інвестиції. Робота компанії могла би бути паралізована, якби сторони не дійшли до угоди наступного рішення – один партнер викуповує частку іншого з розстрочкою платежу на 1 рік. При цьому той, хто йде, отримує право забрати з собою частину команди для нового проєкту, який не конкурує з основним бізнесом. Тоді, коли в суді могло постати питання банкрутства компанії.

Приймаючи рішення врегулювати спір шляхом медіації, для сторін є актуальний і психологічний аспект конфлікту, а медіація як раз орієнтована на збереження або коректне припинення стосунків, на потреби та інтереси сторін. Вона дозволяє сторонам Для зручності пошуку медіатора можна скористатися міжорганізаційною платформою mediation-help.com, що була створена за підтримки Європейського Союзу в рамках Проєкту «CONSENT: підвищення в Україні ролі альтернативного вирішення спорів з фокусом на медіацію», що реалізується Українською академією медіації не втратити обличчя» та налагодити комунікацію, що критично важливо, наприклад, при вихованні спільних дітей після розлучення. Тоді як суд виносить рішення на користь однієї сторони, що часто поглиблює ворожнечу («переможець – переможений»).

Обираючи медіацію при вирішенні приватних спорів, наприклад у спорі про межу земельної ділянки, сторони можуть домовитися не про перенесення паркану (як присудив би суд), а про спільне використання частини землі або обмін іншими послугами, що задовольнить обох. Сторони усвідомлюють, що медіація дозволяє вийти за межі правового спору та знайти рішення, що базується на інтересах, а не лише на нормах права. Не слід упускати й

економічну та часову ефективність, адже цивільний процес в Україні часто супроводжується численними переносами засідань, експертизами та апеляціями, тоді як медіація може бути проведена за кілька сесій протягом місяця. Відсутність необхідності сплачувати значні суми судового збору (або можливість повернути 60% сплаченого збору при примиренні), витрат на адвокатів для кожного засідання та проведення судових експертиз, контроль за результатом та ризиками сторонами – мінімізує ризик отримання «невигідного» рішення та підвищує рівень його добровільного виконання.

Українське законодавство про медіацію виділяє наступні угоди, які укладаються під час процедури медіації. Зокрема, «договір про проведення медіації – угода про надання послуг з проведення медіації з метою запобігання виникненню або врегулювання конфлікту (спору), укладена сторонами можливого або наявного конфлікту (спору) та медіатором (медіаторами) у погодженій ними усній чи письмовій формі, яка відповідає вимогам закону»; «медіаційна угода – письмова угода учасників правовідносин про спосіб врегулювання всіх або певних конфліктів (спорів), які виникли або можуть виникнути між ними, шляхом проведення медіації і яка може укладатися у формі медіаційного застереження в договорі або у формі окремої угоди»; та «угода за результатами медіації – угода, що фіксує результат домовленості сторін медіації у подожженій між ними усній чи письмовій формі з урахуванням вимог закону»²⁴.

І якщо медіація проводилася під час судового процесу, її результати часто оформлюються як мирова угода, що набуває сили судового рішення та може бути виконана примусово.

2. Практика застосування медіації та перспективи розвитку інституту медіації в Україні

Правова природа медіації в Україні визначається її диспозитивним характером, що знаходить своє відображення у засаді взаємної згоди сторін як першооснові ініціювання процедури. Методологічний каркас медіаційного процесу в Україні вибудований на системній сукупності принципів, серед яких ключове місце посідають добровільність та конфіденційність, що гарантують захист приватної автономії учасників. Ефективність правового впливу в межах медіації забезпечується через дотримання вимог нейтральності, незалежності та неупередженості медіатора, що виступає гарантом об'єктивності процесу. Водночас суб'єктна складова процедури ґрунтується на засадах самовизначення та процесуального паритету (рівності прав) сторін, що дозволяє учасникам не лише зберігати контроль над вирішенням спору, а й забезпечувати легітимність досягнутих домовленостей у межах чинного правового поля.

Важливою складовою інфраструктури медіації в Україні є децентралізована система реєстрів, що верифікують професійну приналежність фахівців. На сучасному етапі функції щодо формування та ведення реєстрів покладені на суб'єктів освітньої діяльності, що здійснюють підготовку медіаторів, а також на профільні об'єднання медіаторів та організації, що забезпечують проведення

²⁴ Про медіацію : Закон України від 16 листопада 2021 року № 1875-IX.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>

медіації (наприклад, реєстр медіаторів, які залучаються центрами з надання безоплатної правничої, реєстр Національної асоціації медіаторів України, реєстр медіаторів, який знаходиться на міжорганізаційній платформі mediation-help.com, що була створена «за підтримки Європейського Союзу в рамках Проєкту «CONSENT: підвищення в Україні ролі альтернативного вирішення спорів з фокусом на медіацію», що реалізується Українською академією медіації тощо).

Водночас актуальним лишається питання створення Єдиного державного реєстру медіаторів (або уніфікованого загальнонаціонального реєстру), що виступає необхідною умовою для підвищення прозорості ринку медіаційних послуг та гарантування захисту прав споживачів. Запровадження централізованого обліку дозволить забезпечити єдиний стандарт верифікації кваліфікаційних вимог, полегшити доступ громадян до достовірної інформації про фахівців, а також стане вагомим кроком на шляху до повноцінної інтеграції медіації у національну систему правосуддя.

Попри все, на сьогодні потенціал медіації використовується не повністю, хоча у низці судових справ можна побачити позитивну тенденцію: сторони дедалі частіше добровільно звертаються до цього механізму навіть у складних конфліктах. Це підтверджують і конкретні судові рішення, які поступово формують практику інтеграції медіації у судовий процес.

Показовою є ухвала Березівського районного суду Закарпатської області у справі №297/1448/24. У цьому спорі товариство «Вайс Інвест» вимагало усунути перешкоди у користуванні земельною ділянкою, стверджуючи, що відповідач незаконно спорудив на території бетонну огорожу та частину будівлі. Справа перебувала у провадженні суду кілька місяців, однак восени 2024 року обидві сторони подали заяви з проханням зупинити розгляд і передати конфлікт на медіацію. Суд зважив на те, що відповідно до Цивільного процесуального кодексу сторони можуть звернутися до медіації на будь-якій стадії процесу, а п. 4-1 ч. 1 ст. 251 ЦПК прямо зобов'язує суд зупинити провадження, якщо таке клопотання надходить від усіх учасників спору. Ухвалою суду провадження було зупинено на максимальний, передбачений законом строк – 90 днів. Ця ухвала демонструє, що суди не лише формально виконують вимоги закону, а й фактично сприяють спробам сторін врегулювати конфлікт у більш конструктивний спосіб. Водночас справа показує й певні недоліки: встановлений законом 90-денний строк не завжди достатній для складних переговорів, а відсутність єдиного реєстру медіаторів та механізму оцінки результатів медіації ускладнює аналіз її ефективності. Немає й механізму оцінки реальної ефективності медіації, оскільки результати процедури не фіксуються централізовано. Крім того, досі недостатньою є поінформованість громадян про можливості медіації, що знижує кількість звернень.

Ще одним показовим прикладом є ухвала Придніпровського районного суду м. Черкаси від 30 березня 2023 року у справі № 711/9738/19, що стосувалася визначення права власності на майно, яке позивач вважав спільною сумісною власністю подружжя. На стадії підготовчого засідання сторони подали спільне клопотання про зупинення провадження, оскільки дійшли згоди

спробувати врегулювати конфлікт за допомогою медіатора. Суд, спираючись на ті ж норми процесуального закону та положення Закону «Про медіацію», зупинив провадження на строк до 90 днів. Цей випадок особливо показовий тим, що сторони звернулися до медіації у сімейному спорі, який, як правило, емоційно складний і може тривати роками. Медіація у таких ситуаціях дає можливість уникнути ескалації конфлікту, зберегти взаємоповагу між членами родини і досягти рішення, яке влаштовує обидві сторони, на відміну від суто судового розгляду, де завжди є сторона, яка програє.

Обидві справи демонструють важливу тенденцію: медіація поступово перестає бути абстрактним поняттям і стає реально діючим інструментом у судовій практиці. Сторони, які раніше покладалися виключно на суд, дедалі частіше обирають переговорну модель врегулювання спору. Це свідчить про зміну правової культури та зростання довіри до інститутів позасудового вирішення конфліктів.

Примирення сторін шляхом медіації відбулося і у справі про банкрутство ТОВ «Паливно-енергетична компанія «Енергоіндустрія»». В ухвалі Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду у справі зазначається, що «сторони у справі можуть примиритися, у тому числі шляхом медіації, на будь-якій стадії судового процесу. Результат домовленості сторін має бути оформлений мировою угодою». Так, під час розгляду справи Верховним Судом від заявників ТОВ «Тар Альянс», ТОВ «Енергобуд» і ТОВ «ПЕК «Енергоіндустрія»» надійшло спільне клопотання про зупинення провадження у справі на підставі п. 3-1 ч. 1 ст. 227 ГПК України у зв'язку з проведенням медіації. Згідно із ч. 2 ст. 3 Закону України «Про медіацію» медіація може бути проведена, в тому числі, «під час судового, третейського, арбітражного провадження або під час виконання рішення суду, третейського суду чи міжнародного комерційного арбітражу». За змістом ч. 7 ст. 46 ГПК України «сторони можуть примиритися, у тому числі шляхом медіації, на будь-якій стадії судового процесу. Результат домовленості сторін має бути оформлений мировою угодою». Відповідно до п. 3-1 ч. 1 ст. 227 ГПК України «суд зобов'язаний зупинити провадження у справі у випадку звернення сторін з клопотанням про зупинення касаційного провадження у справі у зв'язку з проведенням медіації». «Провадження у справі зупиняється у випадках, встановлених п. 3-1 ч. 1 ст. 227 цього Кодексу, – на час проведення медіації, але не більше 90 днів з дня постановлення судом ухвали про зупинення провадження у справі. З огляду на викладене колегія суддів дійшла висновку про наявність достатніх правових підстав для задоволення клопотання ТОВ «Тар Альянс», ТОВ «Енергобуд» і ТОВ «ПЕК «Енергоіндустрія»» та зупинення касаційного провадження в цій справі у зв'язку з проведенням медіації»²⁵.

Господарський суд Львівської області затвердив мирову угоду між сторонами та, керуючись ч. 1 ст. 130 ГПК України, вирішив питання про

²⁵ Ухвала Верховного Суду від 16 листопада 2023 року у справі № 910/18802/21 (910/3246/22). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115030917>.

повернення позивачу 50% судового збору, який справляється при поданні позову²⁶.

Жовтневий районний суд м. Дніпропетровська розглядаючи цивільну справу, задовольнив спільне клопотання представників сторін про зупинення провадження у зв'язку з проведенням медіації. Суд послався на п. 4¹ ч. 1 ст. 251 ЦПК України, який зобов'язує суд зупинити провадження в разі звернення обох сторін із відповідним клопотанням²⁷.

Господарський суд Запорізької області, розглянувши в судовому засіданні матеріали справи № 908/1846/22 дійшов висновку про мирне врегулювання спору, що не передбачає дослідження доказів та всіх обставин справи, з урахуванням об'єктивних факторів, які вплинули на можливість виконання своїх господарських зобов'язань та відсутності вини Відповідача. Таким чином сторони погодили про часткове задоволення вимог²⁸.

Наявність сприятливого правового режиму для позасудового врегулювання конфліктів в Україні, інститут медіації та інші примирні процедури на сучасному етапі характеризуються низьким рівнем практичної імплементації та не мають ознак масового застосування, процедури медіації все ще перебувають на стадії становлення і не набули широкого поширення серед суб'єктів правовідносин.

За даними Єдиного державного реєстру судових рішень застосування процедури медіації в цивільному судочинстві станом на сьогодні має місце в наступних, наприклад, справах: Справа № 201/7679/21; Справа № 730/492/22; Справа № 640/5243/17; Справа № 522/7896/22²⁹.

За даними ЄДРСР з моменту набрання чинності Закону України «Про медіацію» суди виносили ухвали про зупинення провадження у цивільних справах для вирішення конфлікту за допомогою медіації. Варті уваги наступні рішення судів, зокрема: ухвала Шацького районного суду Волинської області у справі №170/48/24 від 25.10.2024³⁰; ухвала Франківського районного суду м. Львова у справі № 465/6094/23 від 19.12.2023³¹; ухвала Печерського районного суду м. Києва у справі №№ 757/29628/22-ц від 26.10.2023³²; ухвала Ніжинського міськрайонного суду Чернігівської області у справі №740/5192/23 від 12.10.2023³³; ухвала Київського районного суду м. Харкова у справі

²⁶ Ухвала у справі № 914/1299/21 (29.06.2021) . URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/97964639?utm_source=chatgpt.com

²⁷ Ухвала у справі № 201/7679/21 (31.08.2022). URL:<https://verdictum.ligazakon.net/document/106532030>

²⁸ Ухвала про закриття провадження у справі 06.03.2023 справа № 908/1846/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua>

²⁹ Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua>

³⁰ Ухвала Шацького районного суду Волинської області у справі № 170/48/24 від 25.10.2024. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122574812>

³¹ Ухвала Франківського районного суду м. Львова у справі № 465/6094/23 від 19.12.2023. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115786702>

³² Ухвала Печерського районного суду м. Києва у справі №№ 757/29628/22-ц від 26.10.2023. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115848060>

³³ Ухвала Ніжинського міськрайонного суду Чернігівської області у справі №740/5192/23 від 12.10.2023. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114131783>

№ 953/6594/22 від 20.02.2023³⁴; про розірвання шлюбу: ухвала Переяслав-Хмельницького міськрайонного суду Київської області у справі № 373/903/24 від 18.06.2024³⁵; про відібрання дитини у матері: ухвала Переяслав-Хмельницького міськрайонного суду Київської області у справі № 373/233/24 від 21.05.2024³⁶; ухвала Шацького районного суду Волинської області у справі у № 170/48/24 від 25.10.2024³⁷; про поділ майна подружжя: ухвала Жовківського районного суду Львівської області у справі № 444/2986/22 від 08.05.2023³⁸; ухвала Христинівського районного суду Черкаської області у справі № 705/3026/17 від 12.03.2024³⁹; про визнання незаконним та скасування рішення, скасування державної реєстрації та усунення перешкод у користуванні майном: ухвала Галицького районного суду м. Львова у справі № 461/1675/22 від 29.03.2023 року⁴⁰; про призначення місця проживання малолітніх дітей: ухвала Жовківського районного суду Львівської області у справі № 444/3138/22 від 08 травня 2023 року⁴¹ [38].

Український досвід застосування процедури mediaції в господарському судочинстві поповнюють справа № 908/532/23; справа № 927/394/23; справа № 927/396/23; справа № 927/395/23; справа № 910/22017/21; справа № 910/4162/22; справа № 910/2821/22; справа № 910/1677/22⁴².

Таким чином, mediaція як альтернативний спосіб врегулювання спору застосовується все частіше. Як самостійний спосіб за посередництва mediaтора домовитися сторонам на взаємовигідних умовах, так і в процесі судового розгляду справи, шляхом укладання мирової угоди, та є не лише механізмом вирішення спору, а й важливим інститутом, що сприяє розвитку культури правового діалогу, демократизації правосуддя та підвищенню довіри громадян до правової системи.

Значення mediaції для людини полягає у створенні можливості реалізувати право на ефективний захист своїх інтересів у спосіб, який відповідає принципам гуманізму, добровільності та рівності сторін. На відміну від традиційного судового процесу, mediaція дозволяє людині зберегти контроль над перебігом і результатом врегулювання спору, що підсилює відчуття справедливості та довіри до правової системи. Це має безпосередній вплив на

³⁴ Ухвала Київського районного суду м. Харкова у справі № 953/6594/22 від 20.02.2023. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>

³⁵ Ухвала Переяслав-Хмельницького міськрайонного суду Київської області у справі №373/903/24 від 18.06.2024. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119839299>

³⁶ Ухвала Переяслав-Хмельницького міськрайонного суду Київської області у справі № 373/233/24 від 21.05. 2024. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119198463>

³⁷ Ухвала Шацького районного суду Волинської області у справі № 170/48/24 від 25.10.2024. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122574812>

³⁸ Ухвала Жовківського районного суду Львівської області у справі № 444/2986/22 від 08.05.2023. URL: <https://reyestr.court.gov.ua>

³⁹ Ухвала Христинівського районного суду Черкаської області у справі № 705/3026/17 від 12.03.2024. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117588887>

⁴⁰ Ухвала Галицького районного суду м. Львова у справі № 461/1675/22 від 29.03.2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109889518>

⁴¹ Ухвала Жовківського районного суду Львівської області у справі № 444/3138/22 від 08 травня 2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110759848>

⁴² Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua>

утвердження цінностей верховенства права та формування правової культури, орієнтованої на повагу до прав людини.

Застосування медіації у цивільних спорах набуває особливого значення в умовах воєнного стану в Україні. Повномасштабна війна зумовила різке зростання кількості конфліктів, пов'язаних із порушенням договірних зобов'язань, переміщенням осіб, споживчими правами та наданням медичних послуг тощо. Медіація під час війни виступає не лише правовим інструментом, а й засобом підтримання соціальної стабільності та відновлення довіри до правової системи.

Враховуючи динамічність економічних процесів, важливим для фізичних, юридичних осіб, держави залишаються економія ресурсів, збереження ділової репутації, запобігання публічного конфлікту, підвищення передбачуваності й стабільності правового середовища, що впливає на наприклад, інвестиційну привабливість країни, формування сучасної правової культури, заснованої на партнерстві та діалозі. Саме на забезпечення цих факторів і спрямована медіація.

Саме через те, що цивільно-правові спори є одними з найчисельніших, застосування медіації оптимізує функціонування всієї системи правосуддя. Саме через значне перевантаження судової системи суспільство потребує альтернативних позасудових механізмів врегулювання конфліктів. Так, в умовах стрімкого розвитку електронної комерції та зростання транскордонних приватноправових спорів медіація постає як інструмент, здатний забезпечити швидке й менш затратне відновлення порушених прав та інтересів. Не менш вагомим є галузевий аспект. У сімейних правовідносинах медіація здатна забезпечити дотримання найкращих інтересів дитини, а у сфері охорони здоров'я – забезпечити захист прав пацієнтів без додаткової травматизації сторін і збереження довіри до медичної системи.

Дослідження медіації у цивільних правовідносинах визначається і необхідністю гармонізації національного законодавства з міжнародними та європейськими стандартами у сфері альтернативного вирішення спорів. Стратегічний курс Європейського Союзу орієнтований на всебічну інституційну підтримку медіації як пріоритетного інструменту забезпечення ефективного доступу до правосуддя та гармонізації транскордонних правовідносин, що відображено у Директиві 2008/52/ЄС «Про деякі аспекти медіації у цивільних і комерційних справах», яка закріплює принципи добровільності, конфіденційності та рівності сторін. Впровадження цих підходів в українську правову систему сприяє забезпеченню права кожної особи на доступ до ефективного правосуддя, реалізації принципу верховенства права та формуванню культури мирного врегулювання спорів. Цифровізація суспільних відносин вимагає інтеграції онлайн-платформ та процедур онлайн-врегулювання спорів (ODR), що піднімає питання доказової сили електронних угод і їх виконуваності. Європейський та міжнародний вимір, зокрема врахування положень Сінгапурської конвенції 2019 року, підсилює значення комплексного дослідження правових засад медіації у цивільних правовідносинах. Усі ці чинники засвідчують наукову й практичну значущість обраної теми.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що медіація є важливим елементом сучасної системи альтернативного вирішення спорів, який забезпечує ефективне поєднання принципів доступності правосуддя, добровільності, автономії волі сторін та захисту їхніх законних інтересів. Світовий і європейський досвід підтверджує, що застосування медіації сприяє не лише зменшенню навантаження на судову систему, а й формуванню культури конструктивного діалогу та відповідального врегулювання конфліктів.

Дослідження міжнародно-правових актів та європейських стандартів у сфері медіації засвідчило, що Україна загалом рухається у напрямі гармонізації національного законодавства з європейськими підходами до альтернативного вирішення спорів. Прийняття Закону України «Про медіацію» стало важливим етапом інституціоналізації медіації та створило необхідні правові передумови для її застосування у цивільних, сімейних, господарських, трудових та інших категоріях спорів. Водночас процес становлення цього інституту ще не завершено та потребує подальшого нормативного й організаційного вдосконалення.

У ході дослідження встановлено, що правова природа медіації ґрунтується на принципах добровільності, конфіденційності, нейтральності, незалежності медіатора та рівності сторін. Саме ці принципи забезпечують можливість досягнення взаємоприйняттого рішення без застосування примусових механізмів державного впливу, що позитивно впливає на рівень виконання досягнутих домовленостей та збереження соціальних, сімейних і ділових зв'язків між учасниками конфлікту.

Аналіз судової практики свідчить про поступове розширення використання медіації в Україні. Суди дедалі частіше застосовують передбачені процесуальним законодавством механізми зупинення провадження для проведення медіації, що підтверджує поступову інтеграцію цього інституту в національну систему правосуддя. Разом із тим рівень практичного застосування медіації залишається недостатнім порівняно з потенційними можливостями її використання.

Серед основних проблем функціонування медіації в Україні слід виділити недостатню обізнаність громадян щодо її переваг, відсутність єдиного державного реєстру медіаторів, обмеженість статистичних даних про результати медіаційних процедур, а також недостатній рівень інституційної підтримки цього механізму. Зазначені фактори стримують ширше впровадження медіації та знижують рівень довіри до неї як до ефективного способу захисту прав та інтересів.

Особливого значення медіація набуває в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення України, коли зростає кількість приватноправових конфліктів, пов'язаних із договірними відносинами, сімейними справами, захистом прав внутрішньо переміщених осіб та іншими суспільними викликами. За таких умов медіація виступає не лише правовим механізмом врегулювання спорів, а й важливим інструментом підтримання соціальної стабільності та відновлення суспільної довіри. Важливим залишається проблема ширшого запровадження медіації в кримінальному провадженні,

коли питання стосується відповідальності неповнолітніх, відшкодування матеріальної шкоди чи компенсації моральної шкоди.

Отже, медіація в Україні має значний потенціал для подальшого розвитку та може стати одним із ключових елементів сучасної системи правосуддя. Для реалізації цього потенціалу необхідними є подальше вдосконалення законодавства, створення ефективних механізмів професійної підготовки та контролю діяльності медіаторів, формування єдиного інформаційного простору у сфері медіації та популяризація культури мирного врегулювання спорів. Лише за умови комплексного розвитку зазначених напрямів медіація зможе повною мірою виконувати свою соціальну та правову функцію в системі захисту прав людини й забезпечення верховенства права.

АНОТАЦІЯ

У дослідженні розглянуто інститут медіації як сучасний альтернативний спосіб вирішення спорів та важливий елемент забезпечення доступу до правосуддя. Проаналізовано європейські стандарти правового регулювання медіації, зокрема положення директив і рекомендацій Ради Європи, що визначають основні засади її застосування. Особливу увагу приділено імплементації міжнародних стандартів у національне законодавство України та значенню Закону України «Про медіацію». Проблематика дослідження полягає у необхідності підвищення ефективності механізмів позасудового врегулювання конфліктів в умовах перевантаженості судової системи та зростання потреби у швидкому й доступному захисті прав. Досліджено особливості застосування медіації у цивільних, сімейних, господарських, трудових та окремих кримінальних спрах. Висвітлено основні принципи медіації, серед яких добровільність, конфіденційність, нейтральність медіатора та рівність сторін. Проаналізовано судову практику щодо використання медіації та наведено приклади її інтеграції у судовий процес. Встановлено, що медіація сприяє збереженню соціальних зв'язків між сторонами, скороченню витрат часу та коштів, а також підвищенню рівня добровільного виконання досягнутих домовленостей. Результати дослідження свідчать про поступове зростання ролі медіації в Україні та формування позитивної практики її застосування судами. Обґрунтовано необхідність подальшого вдосконалення законодавства, розвитку професійної підготовки медіаторів і популяризації культури мирного врегулювання спорів.

Література

1. Oksana Melenko Mediation as an Alternative Form of Dispute Resolution: Comparative-Legal Analysis. *European Journal of Law and Public Administration*. Vol. 7. No. 2. 2020. P. 46–63. URL: <https://lumenpublishing.com/journals/index.php/ejlp/article/view/4044>
2. Господарський процесуальний кодекс України. Закон України № 1798-XII від 06.11.1991. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>
3. Григорчук Н.П., Степанова Г.М. Відновне правосуддя в кримінальному процесі щодо неповнолітніх: історичний контекст і сучасна практика.

Юридичний науковий електронний журнал. 2025. № 3. С. 407–410.
URL: https://lsej.org.ua/3_2025/98.pdf

4. Директива 2008/52/ЄС Європейського Парламенту Ради від 21 травня 2008 р. Про деякі аспекти медіації у цивільних та господарських правовідносинах. URL: https://zakononline.ua/documents/show/288211_288276

5. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua>

6. Земельний кодекс України : Закон України № 2768-III від 25.10.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>

7. Кармаза О.О., Федоренко Т.В. Цивільно-правові договори в медіації: проблеми якості закону. *Юридичний науковий електронний журнал.* № 2. 2023. С. 151–154.

8. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України № 2747-IV від 06.07.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>

9. Кодекс законів про працю України : Закон України № 322-VIII від 10.12.1971. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

10. Конституція України. URL: https://static.rada.gov.ua/NEWSAJT/site/const/pershe_chytannya_96.html

11. Костюченко О.Є., Монаєнко А.О., Атаманчук Н.І. Медіація як форма захисту цивільних прав. *Нове українське право.* 2022. № 1. С. 49–56. URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/196/177>

12. Мазур М.Р., Дмитренко А.А. Особливості медіації у кримінальному провадженні України. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету.* 2021. С. 273–277. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2022/01/54.pdf>

13. Маліннікова Д.К. Сімейна медіація як ефективний метод вирішення спорів в умовах воєнного стану в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки.* 2024. Том 35 (74). № 1 С. 36–40. URL: https://juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2024/1_2024/9.pdf

14. Можайкіна О.С. Поняття та зміст основних принципів медіації в цивільно-правових відносинах. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції.* 2017. № 5. С. 55–57. URL: http://apnl.dnu.in.ua/5_2017/15.pdf

15. Про медіацію: Закон України від 16 листопада 2021 року № 1875-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>

16. Про міжнародний комерційний арбітраж : Закон України № 4002-XII від 24.02.1994. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12#Text>

17. Про нотаріат : Закон України № 3425-XII від 02.09.1993. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> (дата звернення 20.10.2025)

18. Про соціальні послуги :Закон України № 2671-VIII від 17.01.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>

19. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України № 2558-III 21.06. 2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text>

20. Про судовий збір : Закон України № 3674-VI 08.07.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17#Text>

21. Про третейські суди : Закон України № 1701-IV від 11 травня 2004 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-15#Text>

22. Рекомендація № R (98) 1 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо медіації в сімейних справах. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_98_1_1998_01_21.pdf

23. Рекомендація Rec (2002) 10 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо медіації в цивільних справах. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/rec_2002_10_2002_09_18_1.pdf

24. Ухвала Верховного Суду від 16 листопада 2023 року у справі № 910/18802/2 (910/3246/22). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115030917>

25. Ухвала Галицького районного суду м. Львова у справі № 461/1675/22 від 29.03.2023 року URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109889518>

26. Ухвала Жовківського районного суду Львівської області у справі № 444/2986/22 від 08.05.2023. URL: <https://reyestr.court.gov.ua>

27. Ухвала Жовківського районного суду Львівської області у справі № 444/3138/22 від 08 травня 2023 року URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110759848>

28. Ухвала Київського районного суду м. Харкова у справі № 953/6594/22 від 20.02.2023. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>

29. Ухвала Ніжинського міськрайонного суду Чернігівської області у справі № 740/5192/23 від 12.10.2023. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114131783>

30. Ухвала Переяслав-Хмельницького міськрайонного суду Київської області у справі № 373/903/24 від 18.06.2024. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119839299>

31. Ухвала Переяслав-Хмельницького міськрайонного суду Київської області у справі № 373/233/24 від 21.05. 2024. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119198463>

32. Ухвала Печерського районного суду м. Києва у справі № 757/29628/22-ц від 26.10.2023. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115848060>

33. Ухвала про закриття провадження у справі 06.03.2023 справа № 908/1846/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua>

34. Ухвала у справі № 201/7679/21 (31.08.2022) URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/106532030>

35. Ухвала у справі № 914/1299/21 (29.06.2021) URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/97964639?utm_source=chatgpt.com

36. Ухвала Франківського районного суду м. Львова у справі № 465/6094/23 від 19.12.2023. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115786702>

37. Ухвала Христинівського районного суду Черкаської області у справі № 705/3026/17 від 12.03.2024. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117588887>

38. Ухвала Шацького районного суду Волинської області у справі № 170/48/24 від 25.10.2024. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122574812>

39. Ухвала Шацького районного суду Волинської області у справі № 170/48/24 від 25.10.2024. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122574812>

40. Хахуцяк О.Ю., Степанова Г.М. Медіація в кримінальному процесі. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 11/2022 С. 690–693 URL: https://lsei.org.ua/11_2022/167.pdf

41. Цивільний процесуальний кодекс України. Закон України № 1618-IV від 18.03.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення 12.12.2025)

42. Чепік-Трегубенко О.С., Чернобук В.В. Теоретико-прикладні аспекти застосування медіації в умовах воєнного стану в Україні (на прикладі сімейної медіації). Електронне наукове видання *«Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2025. Випуск № 03, частина 1. С. 61–66. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/06/10.pdf>

Information about the author:

Melenko Oksana Volodymyrivna,

PhD in Law,

Associate Professor at the Department of Public Law,

Faculty of Law, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

19, Universytetska str., Chernivtsi, 58000, Ukraine